

Kulturutskottets yttrande

1977/78: 1 y

över propositionen 1977/78: 12 om ändrade bestämmelser om barns tillträde till biograf föreställningar jämte motioner

Till konstitutionsutskottet

Genom beslut den 18 oktober 1977 har konstitutionsutskottet berett socialutskottet och kulturutskottet tillfälle att avge yttrande över propositionen 1977/78: 12 om ändrade bestämmelser om barns tillträde till biograf föreställningar jämte eventuella motioner väckta med anledning av propositionen.

Under motionstiden har följande motioner väckts med anledning av propositionen, nämligen

1977/78: 23 av Ingrid Diesen (m) och Lars Ahlmark (m) vari yrkas att riksdagen i anslutning till sitt beslut med anledning av propositionen 1977/78: 12 som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts beträffande behovet av en samlad översyn av bestämmelserna om barns tillträde till biograf föreställningar,

1977/78: 24 av Eva Hjelmström (vpk) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar avslå propositionen 1977/78: 12,
2. att riksdagen hemställer hos regeringen om att en parlamentarisk utredning om principerna för förhandsgranskning av barnfilmer tillsätts,

1977/78: 25 av Sven Johansson (c) och Gunde Raneskog (c) vari yrkas att riksdagen beslutar avslå propositionen 1977/78: 12,

1977/78: 26 av Sture Palm (s) vari yrkas att riksdagen beslutar avslå propositionen 1977/78: 12.

Kulturutskottet får i ärendet anföra följande.

Statens biografbyrå har f. n. möjlighet att förklara en film helt barn-tillåten, tillåten fr. o. m. elva år eller barnförbjuden, dvs. tillåten först från och med femton år. I propositionen föreslås att byrån även skall få möjlighet att godkänna filmer för visning för barn som fyllt sju år. Vidare föreslås att nuvarande förbud att lämna barn under femton år, som inte är i sällskap med vuxen, tillträde till biograf föreställning, som slutar senare än kl. 22, skall upphöra att gälla.

Kulturutskottet har ingående övervägt förslagen i propositionen och de effekter som ett bifall till propositionen kan väntas få.

Vad först beträffar förslaget om införande av ytterligare en ålders-

gräns — en sjuårsgräns — för offentlig visning av film för barn bygger detta bl. a. på den erfarenhet som statens barnfilmnämnd vunnit i sin verksamhet och vid flera tillfällen redovisat i sina verksamhetsberättelser. Utskottet har tagit del av dessa berättelser men har — med hänsyn bl. a. till den kritik mot propositionen som framförts i motionerna — funnit det angeläget att ytterligare bredda underlaget för sin bedömning av frågan om en sjuårsgräns. Utskottet har därför vid en muntlig utfrågning inhämtat synpunkter från företrädare för statens biografbyrå, barnfilmnämnden, barnfilmrådet och Riksförbundet Hem och Skola. Utskottet har också hört några experter som i sin verksamhet inom Sveriges Radio sysslat med frågan om hur barn påverkas av film och TV.

Utskottet vill först konstatera att det inte i propositionen är fråga om någon ändring i gällande bedömningsgrunder. Förslaget om införande av ytterligare en åldersgräns syftar till att ge biografbyrån och barnfilmnämnden bättre möjligheter än hittills att göra nyanserade bedömningar. Av nyssnämnda verksamhetsberättelser framgår att nämnden har stor erfarenhet av behovet härav. Detta har styrkts vid utskottets direkta kontakt med nämnden. Från biografbyrån har till utskottet gjorts uttalanden som innebär bl. a. att byrån i sitt arbete känt behov av en differentiering av den nuvarande gränsdragningen. Båda de organ som har praktisk erfarenhet av filmgranskningsarbetet har alltså den uppfattningen att en ny och lägre åldersgräns bör införas. Utskottet anser att detta förhållande måste tillmätas stor betydelse. Omsorgen om barnens bästa måste vara en vägledande princip.

De nu gällande reglerna i 3 § 2 mom. förordningen (1959: 348) med särskilda bestämmelser om biograf föreställningar m. m. innebär att alla barn under elva år hänförs till samma grupp vid bedömningen av om en film kan vålla "psykisk skada". Utskottet delar biografbyråns och barnfilmnämndens uppfattning att denna åldersspännvidd är för stor för att möjliggöra nyanserade överväganden och ställningstaganden.

I propositionen har det befunnits lämpligt att en ny, lägre åldersgräns sätts vid sju år, alltså vid den ålder då barn i regel påbörjar sin skolgång. Även utskottet finner det praktiskt lämpligt att den föreslagna nya åldersgränsen sammanfaller med gränsen mellan förskoleålder och skolålder. Inom granskningsorganen har man gjort den bedömningen att en sådan ny åldersgräns kommer att innebära att barn i åldrarna sju till tio år får tillgång till något fler filmer än nu. Enligt utskottets mening är införandet av en sjuårsgräns av betydelse även om antalet värdefulla filmer som därigenom kan göras tillgängliga för denna åldersgrupp är begränsat. Det totala utbudet av god film för de yngre skolbarnen måste nämligen betecknas som ringa.

Utskottet tillstyrker propositionens förslag om införande av en sjuårsgräns och likaså förslaget om upphävande av nuvarande bestämmelse

om att barn, som inte är i sällskap med vuxen, inte får lämnas tillträde till biografföreställning som slutar senare än kl. 22. Utskottet avstyrker därmed också motionerna 1977/78: 24, yrkande 1, 1977/78: 25 och 1977/78: 26.

Utskottet finner inte anledning att göra något uttalande med anledning av den i propositionen särskilt kommenterade lagtekniska utformningen av propositionsförslaget.

Med anledning av propositionen och vissa av motionerna får utskottet ytterligare anföra följande.

I propositionen omnämns att det är regeringens avsikt att i annat sammanhang ta upp frågan om lämpligheten av särskilda regler för barns tillträde till biografföreställning i de fall då barn är i sällskap med föräldrar eller annan vuxen. En annan frågeställning, som också gäller barnfilmcensuren, aktualiseras i motionen 1977/78: 23. Där pekas på det samband som föreligger mellan frågan om behovet av vuxencensur och åldersgränserna för barncensur. Frågan om behovet av vuxencensur när det gäller film övervägs f.n. av den kommitté (Ju 1977: 10) som skall utreda frågan om en ny yttrandefrihetsgrundlag. I sitt ställningstagande till vuxencensuren måste denna kommitté enligt motionärerna rimligen också pröva frågan om den övre åldersgränsen för barncensur. I samband därmed måste också övriga åldersgränser för barn bli aktuella. Motionärerna anser att det behövs fortsatta överväganden i barncensurfrågan och att arbetet härmed bör samlas på en hand. Riksdagen bör enligt motionärerna ansluta sig till denna uppfattning och ge detta till känna för regeringen.

I motionen 1977/78: 24 yrkas att riksdagen hos regeringen begär att en parlamentarisk utredning om principerna för förhandsgranskning av barnfilmer tillsätts. Som motivering framhålls att många barntillåtna filmer inte bara innehåller ett förhålligande av ett oförklarligt och omotiverat, förråande våld utan också är klart rasistiska.

Från barnfilmnämndens sida har för utskottet framhållits att nämnden anser det mycket angeläget att förutsättningarna för nämndens verksamhet omprövas. I nämndens senaste verksamhetsberättelse framhålls att nämnden gärna vill se fler filmer än nu för att få ett jämförelsematerial och därmed kunna göra en bättre bedömning av vilka filmer som bör kunna visas för olika åldersgrupper. Vid ovannämnda utfrågning inför utskottet har vidare ledamöter av nämnden uttalat att nämnden, med de direktiv för nämndens verksamhet som nu gäller, ofta saknar möjlighet att reagera mot filmer som enligt nämndens mening på längre sikt kan befaras ha en nedbrytande verkan.

Mot bakgrund av vad sålunda redovisats får utskottet som sin mening framhålla att det finns behov av en samlad översyn av de bestämmelser i olika författningar m. m. som gäller barns tillträde till biograf-föreställningar. Uppdraget att göra denna översyn bör anförtros åt den

kommitté som har att utreda frågan om en ny yttrandefrihetsgrundlag. I översynsarbetet bör beaktas de erfarenheter man efter hand kan vinna av den sjuårsgräns som föreslagits i propositionen och tillstyrkts av utskottet. Även frågan om lämpligheten av särskilda regler för barns tillträde i sällskap med vuxen bör behandlas i detta sammanhang. Vad utskottet nu anfört om en översyn av bestämmelserna om barns tillträde till biografföreställningar bör riksdagen som sin mening ge till känna för regeringen.

Utskottet avstyrker motionen 1977/78: 24, yrkande 2, om tillsättande av en parlamentarisk utredning.

Sammanfattningsvis innebär utskottets ståndpunkt att utskottet

dels i sak tillstyrker de ändringar i gällande bestämmelser som föreslås i propositionen, dock med tillämpning först från och med den dag som bedöms lämplig med hänsyn till riksdagsbehandlingsens avslutande,

dels föreslår att riksdagen med anledning av motionen 1977/78: 23 ger regeringen till känna att en samlad översyn av bestämmelserna för barns tillträde till biografföreställningar bör ske och anförts den kommitté som har att utreda frågan om en ny yttrandefrihetsgrundlag,

dels avstyrker övriga nu aktuella motionsyrkanden.

Stockholm den 29 november 1977

På kulturutskottets vägnar

GEORG ANDERSSON

Närvarande vid ärendets slutbehandling: Georg Andersson (s), Per Olof Sundman (c), Ingemar Leander (s), Åke Green (s), Ingegärd Fränkel (fp), Tyra Johansson (s), Karl-Eric Norrby (c), Lars-Ingvar Sörenson (s), Ingrid Diesén (m), Hans Alsén (s), Kerstin Göthberg (c), Stina Eliasson (c), Lars Ahlmark (m), Sture Palm (s) och Hugo Bergdahl (fp).

Avvikande mening

av Georg Andersson (s), Ingemar Leander (s), Åke Green (s), Tyra Johansson (s), Lars-Ingvar Sörenson (s), Hans Alsén (s) och Sture Palm (s) som anser att den del av utskottets yttrande som på s. 1 börjar med "Vad först" och på s. 4 slutar med "aktuella motionsyrkanden" bort ha följande lydelse:

Som underlag för regeringens förslag om införande av en sjuårsgräns åberopas i propositionen endast att frågan härom aktualiserats av statens barnfilmnämnd vid flera tillfällen, senast i dess verksamhetsberättelse för budgetåret 1976/77. Frågan har inte varit föremål för någon remissbehandling. Ett ikraftträdande den 15 december 1977, som före-

slås i propositionen, skulle enligt utskottets bedömning ha omöjliggjort en normal riksdagsbehandling.

Utskottet som tagit del av vad nämnden i sina två senaste verksamhetsberättelser — helt kortfattat — anfört i denna fråga har funnit det nödvändigt att ytterligare bredda underlaget för sin bedömning av frågan om en sjuårsgräns. Utskottet har därför vid en muntlig utfrågning inhämtat synpunkter från företrädare för statens biografbyrå, barnfilmnämnden, barnfilmrådet och Riksförbundet Hem och Skola. Utskottet har också hört några experter som i sin verksamhet inom Sveriges Radio sysslat med frågan om hur barn påverkas av film och TV.

Flertalet av de utfrågade har uttalat sin förvåning över att förslaget om en ny åldersgräns lagts fram så brådsnande och utan möjlighet för dem att ge sina synpunkter till kännan genom ett sedvanligt remissförfarande. De har ansett det vara olämpligt att, lösryckt från andra frågor om filmcensuren, nu besluta om en ny åldersgräns.

Vid utfrågningen har utskottet konstaterat att man inom barnfilmnämnden har den uppfattningen att det finns skäl för införande av en åldersgräns som ligger lägre än nuvarande elvaårsgräns. Samtidigt har det emellertid framhållits att frågan har nära samband med andra frågor som gäller barnfilmcensuren. Samma synpunkt har anförts i några av motionerna. Om det samband som sålunda ansetts föreligga får utskottet anföra följande.

I propositionen omnämns att det är regeringens avsikt att i annat sammanhang ta upp frågan om lämpligheten av särskilda regler för barns tillträde till biografföreställning i de fall då barn är i sällskap med föräldrar eller annan vuxen. En annan frågeställning, som också gäller barnfilmcensuren, aktualiseras i motionen 1977/78: 23. Där pekas på det samband som föreligger mellan frågan om behovet av vuxencensur och åldersgränserna för barnens censur. Frågan om behovet av vuxencensur när det gäller film övervägs f. n. av den kommitté (Ju 1977: 10) som skall utreda frågan om en ny yttrandefrihetsgrundlag. I sitt ställningstagande till vuxencensuren måste denna kommitté enligt motionärerna rimligen också pröva frågan om den övre åldersgränsen för barnens censur. I samband därmed måste också övriga åldersgränser för barn bli aktuella. Motionärerna anser att det behövs fortsatta överväganden i barnens censurfrågan och att arbetet härmed bör samlas på en hand. Riksdagen bör enligt motionärerna ansluta sig till denna uppfattning och ge detta till kännan för regeringen.

I motionen 1977/78: 24 yrkas att riksdagen hos regeringen begär att en parlamentarisk utredning om principerna för förhandsgranskning av barnfilmer tillsätts. Som motivering framhålls att många barn tillåtna filmer inte bara innehåller ett förhärlikande av ett oförklarligt och omotiverat, förråande våld utan också är klart rasistiska.

Från barnfilmnämndens sida har för utskottet framhållits att näm-

den anser det mycket angeläget att förutsättningarna för nämndens verksamhet förbättras. I nämndens senaste verksamhetsberättelse framhålls att nämnden gärna vill se fler filmer än nu för att få ett jämförelsematerial och därmed kunna göra en bättre bedömning av vilka filmer som bör kunna visas för olika åldersgrupper. Vid ovannämnda utfrågning inför utskottet har vidare ledamöter av nämnden uttalat att nämnden finner det svårt att tillräckligt kraftigt reagera mot filmer som enligt nämndens mening på längre sikt kan befaras ha en nedbrytande verkan.

Såväl barnfilmnämndens som rådets och biografbyråns representanter påvisade vid utfrågningen att det finns behov av ett rikare utbud av kvalitativt värdefull film inom åldersgrupperna sju—elva år, men att också utbudet av värdefull film för gruppen elva—femton år måste anses begränsat och otillfredsställande. Därav följer att det inte finns ett enkelt samband mellan en lägre åldersgräns och utbudet av kvalitativt värdefull film för barn och ungdom genom en kommersialiserad filmproduktion. Samhället har också ett ansvar och bör på olika sätt gå in genom att initiera och stödja ett kvalitativt utbud på barn- och ungdomsfilmens område. Propositionen lämnar detta helt obeaktat.

Mot bakgrund av vad sålunda redovisats får utskottet som sin mening framhålla att det finns behov av en samlad översyn av de bestämmelser i olika författningar m. m. som gäller barns tillträde till biografföreställningar liksom av frågan om stöd från samhällets sida för åstadkommande av ett kvalitativt värdefullt utbud av film för barn och ungdom. I detta läge är det enligt utskottets mening olämpligt att nu besluta om införande av en sjuårsgräns, eftersom man därmed på en viktig punkt skulle föregripa den allsidiga prövning som utskottet finner önskvärd. Vad utskottet nu anfört med anledning av motionerna 1977/78: 23 och 1977/78: 24, yrkande 2, bör riksdagen som sin mening ge till känna för regeringen.

Med den ståndpunkt som utskottet sålunda intagit till huvudfrågan i propositionen är det enligt utskottets mening rimligast att det får anstå med ett ställningstagande även till den andra frågan i propositionen, nämligen den om barns tillträde till biografföreställning som slutar senare än kl. 22. Utskottet avstyrker därför propositionen i dess helhet. Detta innebär att utskottet tillstyrker motionerna 1977/78: 24, yrkande 1, 1977/78: 25 och 1977/78: 26.